

ALEXANDRU

MUȘINA

„strada castelului

104"

Sînt mai multe cărți în una singură în **strada castelului 104** a lui Alexandru Mușina. Poetul (care debutează acum, dacă nu punem la socoteală volumul colectiv **Cinci** de la Litera, în care era prezent și Romulus Bucur) și-a grupat poeziile în două secțiuni, intitulate **îndreptar sentimental** și **Manualul tînărului liniștit**. Prima secțiune fiind unitară (și cuprinzînd îndeosebi poezii pe care autorul le numește „întîmplări” și „scene de gen”), a doua nu este și putem desprinde în ea două sau chiar trei straturi, întîiul este al **Lecțiilor deschise ale profesorului de limbă franceză A.M.** Albul cuprinde ciclurile **Experiențele**, **Istoria pantofului mov** și poate **Lecția de engleză**, în fine, **La vie en prose** ține de alt strat. Deosebiri sînt destul de mari.

Întîmplările cu cîteva trăsături comune mai izbitoare: simliepicul, dialogul absurd, combinație de detalii realiste și de elemente fantastice sau himerice, un „eu” central, ca termen de referință (eul poetului sau Prințului Rozmarin), în sfîrșit, un fond de contraste și de incompatibilități la nivelul percepției realului, care pare destrămat în manieră dadaistă. Aleg un exemplu absolut la nimereală: „*Eu sosisem cu mărfa de 4,50 / îmbrăcat în hainele albe, de gală. / Ea mă întîmpinase cu inima/Plină de îndoieli ca un cornet cu semințe. / «Tu, neprihănită, i-am zis, ce mai fac / Liliicii necomunicabili și sofisticați / Ai grădinilor tale» / Ea mă privi cu un fel de reproș / Mirată că nu îi sărut mana sau nu îmi arăt / Bucuria de a o revedea; / Apoi îmi desprinsese de pe umărul drept / Un gîndac auriu, și, fără să spună nimic, / Coborî încet treptele tocite / Ale centenarei noastre catedrale*”. Să privim mai îndeaproape la această **întîmplare XXI**. Ea relatează o întîlnire, dar suita de secvențe nu alcătuiește cu adevărat o tramă epică. Este evident că poetul păstrează forma epică, golind-o de conținut. Nu și de sens. Contrastele sînt și ele ușor reperabile, adică acel talmeș-balmeș intenționat de amănunte plauzibile, dacă le considerăm unul cîte unul, dar absurde, dacă le punem la un loc. Pe de o parte, întîlnirea are un anumit aer protocolar (haine albe, de gală, ca la Emil Borta), subminat ostentativ de faptul că „eroul” sosește cu mărfa și încă la o oră imposibilă, întrebarea ceremonioasă pe care o pune atrage reproșul iubitei fiindcă aceasta se așteaptă la altceva, la exprimarea bucuriei revederii și a sărutului mîinii, deci ia o altă ceremonie, evident mai comună. Fata face gestul neînțeles, dar simbolic, de a desprinde un gîndac auriu de pe umărul noului sosit și coboară treptele catedralei,

unde a avut așadar loc întâlnirea ratată dintre Hyperion și Cătălina. N-am scos în relief aceste lucruri spre a analiza la drept vorbind poemul, al cărui sens poate fi totuși sugerat pornind de aici, dar pentru a indica aspectul poeziilor grupate în ciclul de **întimplări**. Ca și la Florin Iaru (unde însă histrionismul e mult mai puternic), descoperim la Alexandru Mușina o mare plăcere de a contraria simțul realității, prin acumularea meticuloasă de detalii uneori prozaice, recuperate însă de așa manieră încât tabloul (e și cazul scenelor de gen) care se constituie să fie enigmatic. Grația, himerismul și ceremonialul subliniază prin contrast neeficienta realistă.

Lecțiile sînt, probabil, alături de poemul **Budila-Expres** publicat în **Cinci** și nereluât din păcate, cele mai bune lucruri scrise pînă acum de Alexandru Mușina, în acestea se văd cel mai bine inteligența artistică absolut remarcabilă a acestui poet și capacitatea lui de a folosi registrele limbii. La un prim nivel, **Lecțiile** conțin „felii de viață” netransfigurate (tren de navetiști, balul bobocilor, piața, clasa etc.), în felul în care acestea apar la aproape întreaga generație '80. Ideea lui Alexandru Mușina (sugerată de E. Ionescu și, mai departe, de anumite exerciții ale lui Mallarmé) a fost de a ordona acest material de viață ca pe capitolele unui manual de învățat o limbă străină, așa încît, la al doilea nivel (în fond, simultan cu primul) realitatea apare prelucrată în clișeele lingvistice ale manualului. Nu mai e nevoie să spun că efectul artistic rezultă din acest joc dublu: realitatea brută nu e „inocentă”, căci nu există felie de viață fără un cuțit și fără o rețetă de a o tăia: pretenția de realism conduce la șablon; locurile banale ale realului sînt, inevitabil, locuri comune ale limbii. Iată **Lecția a patra. La piață**: „*ca orice tînăr / crescut cu grijă de manualele școlare / de la an la an mai bune îmi ajut / părinții în aprovizionarea autumnală ziua recoltei / cu dovlecei cucuruji fotogenici ardei grași atîrnînd / de acoperișul de rogojini al dimineții e / o zi frumoasă ieșim în stradă dans la nie televizoarele / albesc zidurile caselor aplauze ce mulțumire / să vezi prețul lăuzei de 0,95 cu ceapa ca o fecioară / sigură de ea și demnă deși cam din topor abia cu 2,60 înfășurat / ca un știulete în trei pulovere avansează / printre tarabele încărcate toamnă bogată automne riche îmi ajut / ca orice tînăr intelectual părinții e și aceasta / o datorie de onoare femeile ard / asfaltul rece vedea-v-aș / în bucătărie la cratiță le strig în gînd desigur / numai în gînd spatele scîrțîie / ca un car încărcat cu roade sciatica mea / o tînără și optimistă și ea*”. Inextricabila impresie pe care o produc aceste versuri se bazează pe multe lucruri invizibile cu ochiul liber. Poezia lui Alexandru Mușina, ca și a celorlalți poeți tineri, ascunde sub aparentul ei prozaism

fotografic (datorită prizei la realul imediat, la cotidian) procedee artistice extrem de sofisticate. Am notat deja că realul care pare brut este în fapt modelat de clișeul verbal, de acea *limbă de lemn* a manualelor, stereotipă și instrumentalizantă. Dar nu e numai asta. Poezia de față nu se referă doar la realitate și la limbajul real, ci și la alte poezii. Piața a fost evocată în lirica tradiționalistă și modernistă a acestui secol de câteva ori. Cea mai cunoscută imagine e aceea din poemul **Ulise** al lui Ilarie Voronca unde tradiționalismul era parodiat. Descrierea lui Voronca era o metamorfozare voit excesivă („tomatele ca obrajii transilvănenelor” și restul) prin care tabloul pieții căpăta o mare densitate în limbaj. Acolo unde tradiționaliștii respectau impresia de realitate, Voronca reconstruia în imagini ce-și urmau logica proprie. Dubla realitate a pieții cu aceea a imaginilor. Lecția a patra a lui Alexandru Mușina include piața din Voronca, măbind gradul de îndepărtare de universul real cu o unitate. Paratextualitatea joacă aici rolul unei prisme care curbează încă o dată liniile curbe ale parodiei originare. Fără a stăruie pe aceste lucruri, aș vrea doar să atrag atenția că **Lecțiile** lui Alexandru Mușina sau poeziile lui M. Cărtărescu, Ion Stratan sau Ion Mureșan sînt înșelător simple, în trei atlazuri e culcușul, cum ar fi spus Ion Barbu.

Celelalte poezii din **strada castelului 104** sînt fie programatice (**Poezia în pijama roz**), fie liric-biografice în manieră fantezistă și chiar puținel absurdă (**Istoria pantofului mov, Lecția de engleză**). **La vie en prose** debutează, paradoxal, cu o bucată foarte frumoasă (**Aerul poeziei e blînd**), în perfect contrast cu titlul ciclului, sugerînd o medievală țară a loricilor galanți: „Aerul poeziei e blînd. / Acțiunea ei începe primăvara: se deschid / Cîteva ferestre și ies fecioare și arlechini, se aude / Un sunet îndepărtat de corn. // Sărbătoarea poate porni: cu inorogi, prapuri roșii mandoline, / Cu priviri și semne tainice. Dacă ziua e lungă / Vom vedea și o vînătoare de mistreți. Dacă nu, f La amurg vom schimba inele și jurăminte, // Pe sub pămînt, gnomii caută aur. / Pe cîmp țaranul aruncă grîul. / Pe casă berzele își fac cuibul și se iubesc: un dans / Caraghios și plin de gingășie. // Aerul poeziei e blînd. Cîndva / Și noi am locuit acolo și am cîntat”. Oricîtă ironie ar intra în această reamintire a paradisului pierdut al poeziei (închipuit ca în tapiseriile **Doamnei cu licornul**), galanteria rămîne o notă definitorie pentru Alexandru Mușina, din licorile poetice ale căruia nu lipsește o picătură de dimoviană, absolut neașteptată pentru viziunea lui sarcastică, energică și directă.

(*România literară*, nr. 49, 1984)